

2010-04-12
MF/OL
Dnr 38/11

REMISSVAR
U2011/213/S

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Synpunkter på remissen Riktiga betyg är bättre än höga betyg

Lärarnas Riksförbund har beretts tillfälle att lämna synpunkter på rubricerad utredning.

Sammanfattande slutsatser

- Lärarnas Riksförbund avstyrker utredningens förslag om omprovning av betyg i dess helhet. Förslaget går emot övriga skolreformer som syftar till att förbättra elevernas faktiska kunskapsprestationer och stärka lärarprofessionen. Förslaget skulle innebära en förändrad syn på undervisningen och en dokumentationsfrenesi som skulle vara till skada för hela skolsystemet.
- Lärarnas Riksförbund föreslår att grundskolebetyg som skrivs in i betygskatalogen ska anses vara preliminära fram till sista terminsdag.

Haltande betygsättning i svensk skola

Många av de utbildningspolitiska reformer som genomfördes under 1990-talet innebar försämrade möjligheter för lärarna att genomföra sitt kunskapsuppdrag. Detta är särskilt tydligt just i bedömningsfrågan (betygsättningen). Reformerna ledde till en uppvärdering av skolans sociala uppdrag, på bekostnad av undervisningsuppdraget. Skollagen gjorde det möjligt för privata skolhuvudmän att anställa personer utan lärarexamen för undervisning fram till år 2005. Samtliga huvudmän har därutöver haft generösa möjligheter att via en ventilkonstruktion i skollagens behörighetsparagraf anställa obehöriga på lärartjänst. Detta förändrades nyligen i och med ikraftträdandet av den nya skollagen.

Betoningen av det sociala uppdraget med arbetslag av lärare från olika ämnen och olika årskurser innebar minskad tid för pedagogiska diskussioner i ämnesarbetslag, vilket också har spelat roll för betyg och bedömning i skolan. Nödvändiga ämnesdiskussioner där bedömningar alltid ska vara centrala fick stryka på foten och ge utrymme för mer allmänpedagogiska och studiesociala frågor.

Många examinerade lärare, särskilt från den lärarutbildning som sjösattes år 2001, vittnar om stora brister i hur lärarutbildningarna hanterat betyg- och bedömningsfrågan. Detta har Lärarnas Riksförbunds undersökningar från 2004 och 2009 visat, liksom Högskoleverkets stora granskning av lärarutbildningen 2007.

Till detta ska läggas den problematik som valfrihetsreformen fört med sig på det här området. Det officiella redovisningssystem för skolprestationer som Sverige har gör att betygsresultat knyts till enskilda skolor på ett sätt som inte alltid gynnar god och saklig bedömning. Många medlemmar i Lärarnas Riksförbund vittnar om otillbörlig press vid just betygsättningen. Det faktum att varje skola numera marknadsför sig utåt och att konkurrensen mellan olika skolor är hård, har bidragit till betygsinflation.

Detta sammanvägt gör att det har funnits och finns anledning att ifrågasätta likvärdigheten i det svenska betygssystemet. Det är därför av stor betydelse att regeringen utrett och beslutat om ett flertal reformer som har som syfte att stärka lärarprofessionen och säkra en likvärdig bedömning. Det gäller främst beslut om nya kursplaner och ämnesplaner, en ny lärarutbildning, skärpta behörighetsregler vid läroanställning, inrättandet av en lärarlegitimation och ett nytt betygssystem.

Stängda direktiv leder till fel slutsatser och höga betyg

Lärarnas Riksförbund bejakade den tidigare skollagsutredningens (SOU 2002:121) förslag till betygsomprövning. Sedan 2002 har dock stora förändringar skett på skolans område, något som beskrivits ovan. De skolreformer som nu ska genomföras, som i hög grad rör betyg och bedömning, måste få tid att verka. Av den anledningen blir det ytterst problematiskt att inrätta ett system för betygsomprövning enligt föreliggande förslag. Direktiven är låsta, vilket föranlett den statlige utredaren att lyfta fram svårigheten med att kunna bedöma konsekvenserna av utredningens eget förslag. Utredaren talar om vikten av riktigt sätta betyg från början, något som förbundet instämmer i. Förbundet uppfattar också regeringens pågående reformer på skolområdet som i allra högsta grad positiva för betyg- och bedömningsfrågorna.

Konsekvenserna för undervisningen av det omprövningsförfarande utredningen föreslår har inte kunnat uppskattas på ett tillfredställande sätt. Utredningen lägger förslag om att en bestämmelse om dokumentation måste föras in i skollagen, utan att en analys av denna eventuella dokumentationsbörda görs. Det finns en uppenbar risk, om utredningens förslag förverkligas, att undervisningen helt kommer att styras via olika former av dokumentationskrav. Förbundet menar att effekten av detta dokumentationsfokus blir negativ, både för undervisningen och för lärarnas arbetsbelastning.

Utöver risken för dramatiskt ökad arbetsbörda för lärarkåren finns en annan viktig principiell invändning. Utredningens titel lyder ”riktiga betyg är bättre än höga betyg”. Utredaren verkar inte alls ha beaktat de förutsättningar som dagens skolor lyder under, när det gäller att rekrytera elever. Ett problem som våra medlemmar inom både kommunala och fristående skolor ofta påpekar är pressen skolledningen utövar på lärarkåren att sätta höga betyg. Denna press finns givetvis inte på alla skolor. Med utredningens förslag blir det i stället skolledningen själv, i form av rektor, som bestämmer det nya betyget om en elev är missnöjd.

Förslaget nedvärderar kompetens och saklighet i bedömningsfrågor

Rektor ska ta ansvar för betygsättningen på skolan. Detta innebär att rektor ska se till att lärarna har den utbildning och kompetens som fordras och att det systematiska kvalitetsarbetet, kopplat till betygsättningen, fungerar. Däremot saknar rektor ofta egen erfarenhet av och kompetens i betygsättning. Förslaget att det är rektor som ska ompröva lärares betygsättning strider mot intentionerna i övriga skolreformer, där rätt utbildning och saklighet lyfts fram som ledmotiv.

Att många lärare i dag skulle behöva fortbildning i betygsättning är inte skäl för att ge rektorer, som ofta helt saknar denna kompetens, möjlighet att köra över lärares betygsbeslut. Risken för att andra aspekter än de rent sakliga, såsom konkurrensen i rekryteringen av elever, skulle kunna vägas in är inte negligierbar, enligt förbundets mening.

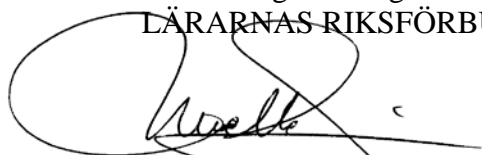
Prövning för betyg räcker

Den möjlighet för en elev som inte är nöjd med sitt betyg att pröva för ett högre betyg, det som i utredningen föreslås heta särskild prövning, räcker. Justeringar i detta regelverk skulle kunna vara motiverade, om prövningsmöjligheterna i gymnasieskolan anses vara för snäva. Det är dock en fråga som inte hanteras inom ramen för detta remissvar.

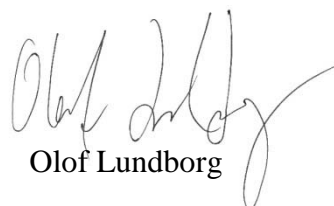
Lärarnas Riksförbund föreslår dock att det betyg som sätts inom ramen för det tidsintervall som löper mellan inskrivning av betyg i betygskatalog och sista terminsdag ska räknas som preliminärt betyg. Här ska en elev kunna framföra synpunkter till läraren angående sitt preliminära betyg och läraren har då tid på sig att sakligt överväga eventuella förändringar. En elev måste kunna motivera varför ett nytt betyg bör sättas, och det är läraren som ska avgöra om åtgärder behöver vidtas för att säkra att eleven verkligen besitter tillräckligt med kunskaper.

Det är viktigt i det här sammanhanget att påpeka att Lärarnas Riksförbund inte har några principiella invändningar mot att myndighetsbeslut ska kunna omprövas. Kombinationen av ett låst utredningsdirektiv och ett förslag som saknar förankring i dagens skola gör att förbundet avstyrker utredningens förslag i sin helhet.

Med vänlig hälsning
LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Metta Fjellner
Ordförande

Olof Lundborg

